1296 2 januari

UPPLANDSLAGEN

Birger Magnusson, född 1280, död 31 maj 1321, var Sveriges kung 1290–1318. Han var son till Magnus Ladulås, som var Sveriges kung 1275–90, och Helvig av Holstein. Birger var sonson till Birger jarl och tillhörde därmed Bjälboätten.

Lagen tillkom 1296 och stadfästes året efter

Upplandslagen är tillkommen ca 1296 och stadfästes 1297. Den finns finns bevarad i ett flertal hskr.

Då Schlyter gav ut lagen hade han inte tillgång till två gamla och fullständiga handskrifter, Codex Ängsö och Codex Esplunda. Dessa två handskrifter är senare utgivna i SFSS (här betecknade G och H). Normalt anser man att E står närast originalet, medan de övriga handskrifterna grupperar sig i två grupper: F, G och H hör närmare samman och A, B, C och D hör närmare samman.

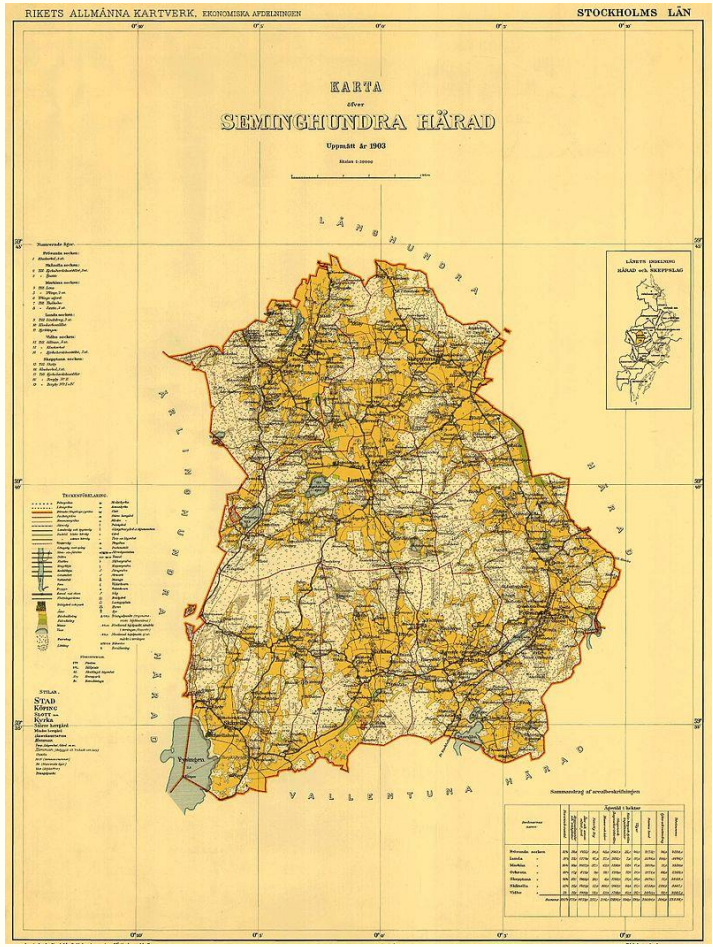

Lagens indelning i balkar

Kyrkobalken

Konungabalken
Ärvdabalken

Manhelgdsbalken
Jordabalken

Köpmålabalken
Byalagsbalken

Rättegångsbalken

Folklanden i Svitjod (Uppland/Gästrikland)

Tiundaland
Attunda
Roden
Fjädrundaland

Upplandslagen

Upplandslagen var den lag som gällde i Uppland från 1296 till början av 1350-talet. Den utarbetades av en kommission och försågs med kunglig stadfästelse. Fem handskrifter från 1300-talet finns idag bevarade.

Enligt stadfästelsebrevet hade Tiundalands lagman Birger Persson givit tillkänna att i den lag för de tre folklanden, som då var kringspridd i flera olika samlingar, ej längre var fullt skälig, somligt dunkelt utsagt och somligt mycket svårt att rätta sig efter. Rättsläget med den äldre lagen beskrevs som en tung olägenhet. Kung Birger Magnussons förmyndarstyrelse under marsken Tyrgils Knutsson, gav lagman Birger uppdraget att tillsätta en kommitté av de kunnigaste i de tre folklanden (Tiundaland, Attundaland & Fjädrundaland) vars uppdrag blev att fastställa vad gammal lag har varit och om vad i ny lag borde stadgas och sammanfogas.

Nämnd på 15 man

Birger tillsatte en nämnd på 15 man, utöver sig själv, som bestod av; från Tiundaland magister Andreas And, som var domprost i Uppsala, riddarna Röd Käldorsson och Bengt Bosson, samt Ulf Lagmansson, Hagbard från Söderby, Anders från Forkarby och Torsten från Sandbro; från Attundaland riddare Filip röde från Rundby, Håkan Lagman, Eskil den skelögde, Sigurd domare och Jon gåsabog; från Fjädrundaland Ulv från Önsta, Götrik och Ulvheden domare. Efter att man sammansatt den nya lagen kungjordes den på tinget och stadfästes av kung Birger Magnusson den 2 januari år 1296. Med tiden fortsatte lagen att utveckla sig och nya stadganden infördes i form av tillägg. I vissa fall förblev de som bihang efter huvudtexten, i andra fall kom de genom avskrivningar att inarbetades i lagen.

Skulle gälla i tre folkland, samt norra Roden och Gästrikland

Lagen avsågs att gälla främst i de tre folklanden, samt norra Roden och Gästrikland. Den fick betydelse vid utformningen av de andra lagarna i Svealand där dess lagbud blandades med gamla stadganden från respektive lagsagor. Lagen efterträddes först vid början av 1350-talet av Magnus Erikssons landslag. Då denna lag saknade kyrkolag infogades ofta Upplandslagens kyrkobalk här och kom så att användas i de efterföljande landslagarna ända in på 1600-talet. Tiundaland är ett historiskt geografiskt område och ett av de forna tre folklanden i nuvarande Uppland och Gästrikland. Tiundaland är en sammandragning av Tiohundraland, området bestod alltså en gång i tiden av tio hund, senare hundare, och borde alltså haft med 1 000 man och 40 skepp i ledung. Enligt Snorre Sturlasson i Ynglingasagan låg Uppsala och alla svears allting i Tiundaland, och där hölls regelbundet ett stort blot till vilka många kungar sökte sig.

Rikaste och bästa byggden

Snorre säger att Tiundaland är den rikaste och bästa bygden i Svitjod; till den sluter sig hela riket, där är konungens säte, där är ärkebiskopsstolen och där ligger Uppsala varifrån Uppsala öd har fått sitt namn. Över varje lagsaga finns en lagman, men alla lagar är underställda Upplandslagen och alla lagmän är underställda den som är i Tiundaland.
Tiundaland omfattade enligt en kyrklig skatteuppbördslängd för den så kallade sexårsgärden från år 1314 provinserna (hundarena) Bälinge, Gästrikland, Håbo, Hagunda, Norunda, Närdinghundra, Oland, Rasbo, Ulleråker, Vaksala och Vendel samt Roden. Vilka de ursprungliga tio hundradena varit är dock oklart. Av de härader som saknas i skatteuppbörden 1314 finns Tierps härad omtalat som självständigt härad redan 1280, och Våla härad 1312.

Egen lagsaga fram till 1296

Tiundaland var, i likhet med de andra folklanden, en egen lagsaga fram till 1296, då det sammanslogs med Attundaland, Fjädrundaland och Roden till Upplands lagsaga med gemensamt tingsställe i Folklandstingstad i Lunda socken, Seminghundra härad.

Lunda kyrka, Uppsala stift, Sigtuna kommun.

Seminghundra härad var ett härad i mellersta Uppland. Häradet är numera uppdelat mellan två kommuner - Sigtuna och Vallentuna i Stockholms län.

Skånela kyrka